

Nr 215.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning från domänfonden till kronoarrendatorn J. Åberg m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Enligt köpebrev den 30 mars 1931 försålde till kronoarrendatorn Jonas Åberg lägenheten Mossbo (Kyrkbyn 19²²) med en areal av 30.57 hektar av hemmanet Kyrkbyn nr 19 under kronoparken Mossbo i Alfta socken av Gävleborgs län för en köpeskillning av 21,435 kronor. Av köpeskillningen erlade Åberg 2,143 kronor 50 öre kontant samt skuldförbindelse å återstoden. Sedan det visat sig, att Åberg icke kunde fullfölja köpet, såldes lägenheten den 14 november 1934 å exekutiv auktion, därvid kronan för en köpeskillning av 13,000 kronor inropade lägenheten. Av köpeskillningen erlade kronan kontant 258 kronor 65 öre, utgörande kostnaderna för auktionsförfarandet. Lägenheten är för tiden till den 14 mars 1937 utarrenderad till Åberg mot ett årligt arrende av 250 kronor.

I skrivelse den 8 november 1936 har Åberg anhållit att av kronan utfå dels å köpeskillingen för lägenheten inbetalade 2,000 kronor, dels ock ersättning för erlagda avstycknings- och lagfartskostnader med 395 kronor, för vissa åbyggnader, vilka han ägde redan innan han inköpte lägenheten, med 1,200 kronor, för uppförande av en trösklada med 450 kronor och för vägarbete med 300 kronor, eller således tillhopa 4,345 kronor.

Yttranden över ansökningen hava avgivits den 11 december 1936 av domänstyrelsen och den 26 februari 1937 av statskontoret. Vid domänstyrelsens yttrande hava fogats utlåtanden av vederbörande jägmästare och överjägmästare.

Till stöd för ansökningen har Åberg i huvudsak anfört följande.

Åberg hade innehaft ifrågavarande lägenhet på arrende sedan 1908. Före honom hade hans far innehaft lägenheten. Under den tid, Åberg arrenderat lägenheten, hade driftsbyggnaderna å densamma blivit så bristfälliga, att de tarvade en större ombyggnad för att jordbruket skulle kunna bedrivas. Kronan ville icke uppföra erforderliga byggnader, enär de gamla byggnaderna ägdes av Åberg. Åberg hade fruktat att vid arrendetidens utgång år 1929 bliva ålagd uppföra nya byggnader och att arrendeavgälden skulle höjas. På grund härav hade han begärt att få köpa den arrenderade jorden. Detta hade beviljats och köpeskillingen hade bestämts till 21,435 kronor, av vilken han guldit 2,000 kronor kontant.

Sedan Åberg undertecknat köpebrevet och erhållit lagfart, hade de personer, som tidigare lovat hjälpa honom med penningar för köpet, vägrat att fullgöra detta löfte, då de ansett köpesumman för hög. Till följd härav hade Åberg icke kunnat fullgöra köpet.

Vid alla förrättningar, som föregått fastställande av köpeskillingen, hade Åberg framhållit, att denna vore alldeles för hög, men hade vederbörande påstått, att priset vore skäligt och att de icke kunde tillstyrka något lägre pris. Åberg hade litat till deras omdöme att avgöra frågan.

Före den exekutiva försäljningen hade fastigheten blivit av länsstyrelsen värderad till 12,600 kronor, inberäknat de Åberg tillhöriga byggnaderna. Vid auktionen hade Åbergs son bjudit detta belopp, men kronan hade bjudit 13,000 kronor, för vilket belopp kronan fått fastigheten. Efter auktionen hade Åbergs son erbjudits att övertaga köpet för 15,000 kronor men avböjt detta, då han ansett priset för högt.

Av den odlade marken hade Åbergs far, Åberg själv och hans söner uppodlat omkring två tredjedelar. De hade vidare deltagit med mans- och kördagsverken vid brytande av vägen Alfta—Annefors. Vägen hade byggts av befolkningen i trakten, vilken deltagit i arbetet i förhållande till fastigheternas storlek. Åberg hade deltagit efter en delaktighetsgrund av 8 öres-16 ⁸/₁₀ penningland, motsvarande kronans del i Kyrkbyn nr 19. För arbetet hade Åberg icke erhållit någon ersättning. Arbetet hade börjat 1912 och fortgått tills vägen insynats till allmänt underhåll 1924. Åberg hade 1922 byggt en ny trösklada å fastigheten, för vilket arbete han icke heller erhållit någon gottgörelse.

Med hänsyn till att Åberg som arrendator nedlagt hela sin arbetskraft på fastigheten hade han velat förvärva den med äganderätt. Han hade även önskat att därigenom få valuta för det arbete, han nedlagt på fastighetens förbättrande. I stället för att få ett hem på ålderdomen, hade han blivit ställd på bar backe utan försörjningsmöjligheter, förlorat sina åbyggnader och blivit skuldsatt för förskottet å fastigheten, 2,000 kronor, samt för kostnaden i samband med köpet, 395 kronor.

Då det kunde påvisas, att det allmänna konjunkturläget snarare förbättrats än försämrats från 1930 till 1934 och länsstyrelsen varit villig att sälja fastigheten för 15,000 kronor den 14 november 1934, vore det styrkt, att fastigheten övervärderats vid försäljningen till Åberg för 21,435 kronor.

Efter en 1933 genomgången sjukdom hade Åberg ännu icke återfått sina krafter. Hans hustru vore sjuk sedan flera år. De vore nu ur stånd att försörja sig. Deras läge vore ytterligare förvärrat genom den skuldsättning de ådragit sig genom köpet.

Med hänsyn till det anförda anhöll Åberg om ersättning i förut angivna hänseenden.

I samtliga *yttrandena* har tillstyrkts, att Åberg med hänsyn till de ömmande omständigheter, som föreläge, måtte tillerkännas ersättning. Domänstyrelsen, överjägmästaren i Gävle-Dala distrikt och statskontoret hava därvid föreslagit, att ersättningen måtte bestämmas till 2,500 kronor. Jägmästaren har förordat ett belopp av 1,450 kronor jämte den del av det å köpeskillingen inbetalade beloppet, som ej erfordrades för täckande av kronans direkta kostnader för försäljningen och återköpet av fastigheten. Statskontoret har därjämte framhållit, att Åberg borde befrias från att erlægga det belopp, varmed den ursprungligen avtalade köpeskillingen överstege vad kronan kunnat utfå av Åberg, samt att sagda restbelopp borde i vederbörliga räkenskaper avskrivas.

Ur yttrandena må i övrigt anföras följande.

Överjägmästaren i Gävle-Dala distrikt har anfört:

Åberg vore gammal, fattig och sjuklig. På stället hade hans far, han själv och hans barn nedlagt hela sin arbetskraft och till största delen uppodlat den nu befintliga åkerarealen. I god tro om att den före köpet verkställda värderingen varit riktig hade Åberg under löfte från enskilda personer om bistånd undertecknat köpebrevet och erlagt av honom upplånade 2,000 kronor. Sedan hans löftesmän vägrat att vidare hjälpa honom, hade han ej kunnat fullgöra köpet.

Någon laglig grund funnes uppenbarligen icke för Åbergs krav och visserligen kunde ett bifall till framställningen medföra mindre tilltalande konsekvenser, men om en fattig och sjuklig gammal man, som missräknat sig på sin förmåga, återfinge det av honom vid köpet inbetalda beloppet med avdrag för kronans kostnader, syntes detta knappast kunna innebära någon fara. Åberg hade i varje fall fått erlægga avstyckningskostnaderna och stämpeln. För dessa utgifter borde han själv svara.

Då staten genom den exekutiva auktionen blivit innehavare av de av Åberg ägda byggnaderna, syntes rimligheten fordra, att han härför erhöles skälig ersättning ungefär motsvarande den nytta, som staten kunde hava av dessa byggnader, vilka utgjordes av mangårdsbyggnad, bagarstuga, uthusbyggnad och trösklada. Nytt boningshus och ny uthusbyggnad hade av kronan numera uppförts å lägenheten. Till sistnämnda byggnad hade använts virket i tröskladan. Den fullständigt värdelösa gamla uthusbyggnaden hade rivits. Av de gamla byggnaderna å platsen kvarstode numera endast mangårdsbyggnaden och bagarstugan, av vilka den förra vore värdelös och den senare, därest den reparerades, kunde komma till nytta för lägenheten. Under sådana förhållanden vore skäligt, om Åberg tillerkändes 1,000 kronor för såväl bagarstugan som den nytta kronan haft av att disponera virket i tröskladan. Vad anginge kravet å ersättning för vägarbetet syntes detta

ej böra godkännas, då Åberg bort långt tidigare hava framställt detta, därest han önskade ersättning.

Överjägmästaren föresloge under åberopande av det anförda, att Åberg i ett för allt tillerkändes 2,500 kronor.

Domänstyrelsen har anført bland annat:

Styrelsen vore för sin del tveksam, huruvida Åberg borde erhålla ersättning för av honom erlagd del av köpeskillingen, på grund av de konsekvenser en sådan åtgärd kunde komma att medföra. Med hänsyn till de särskilt ömmande omständigheter och förhållanden i övrigt, som i detta fall föreläge, ansåge styrelsen dock rimligt, att Åberg tillerkändes gottgörelse härför ävensom för de byggnader, som vid kronans återköp av lägenheten övergått i kronans ägo. Den av överjägmästaren föreslagna ersättningen, inalles 2,500 kronor, funne styrelsen skälig. Ärendet syntes ej kunna avgöras utan riksdagens medverkan.

Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att av domänfondens medel finge till Åberg utbetalas 2,500 kronor under förutsättning, att han förklarade sig godtaga beloppet som full gottgörelse för framställda anspråk på ersättning.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till de ömmande omständigheter, som i förevarande fall synas föreligga, biträder jag de hörda myndigheternas förslag om att till Åberg av domänfondens medel utbetalas 2,500 kronor. Såsom förutsättning för utbetalandet torde böra gälla, att Åberg förklarar sig godtaga beloppet såsom full gottgörelse för sina anspråk. I enlighet med vad statskontoret framhållit torde Åberg därjämte böra befrias från erläggandet av det belopp, varmed den ursprungligen avtalade köpeskillingen för ifrågavarande lägenhet överstiger vad kronan kunnat utfå av Åberg. Sagda restbelopp torde i sammanhang härmed böra ur vederbörliga räkenskaper avskrivas. Till de föreslagna åtgärderna torde riksdagens samtycke böra inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva

dels att till Åberg under förut angiven förutsättning av domänfondens medel utbetalas 2,500 kronor,

dels ock att Åberg befrias från erläggande av det belopp, varmed han alltjämt häftar i skuld för köpet av den i ärendet ifrågakomna fastigheten, och att nämnda fordran sålunda må avskrivas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.